

Een dagje uit het leven van Cha

Leerkracht handleiding

Inleiding

Dit is de derde les die gaat over de Lisu-stam. De eerste les keken we naar het woongebied van de Lisu. De tweede les keken we naar de godsdienst van de Lisu. Tijdens deze les staan we stil bij de tradities en gewoonten van de Lisu.

Doelstellingen

- Aan het einde van de les weten de kinderen wat de tradities en gewoonten zijn van de Lisu.
- Aan het einde van de les is er een Lisu dorpje nagebouwd.

Doelgroep

Deze les is bedoeld voor groep 7/8.

Vakken en kerndoelen

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Domein: Ruimte

De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in **omgevingen elders**, in binnen- **en buitenland**, vanuit de perspectieven landschap, **wonen**, werken, **bestuur**, **verkeer**, recreatie, **welvaart**, **cultuur** en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in **Azië**, Afrika en Zuid-Amerika

Informatie

Wat zijn de tradities en gewoonten van de Lisu-stam

Tradities

De Lisu-mensen behoren tot de meest fascinerende van de etnische minderheden die men kan bezoeken in Zuidoost-Azië. Ze hebben zeer traditionele kleding, ze hebben verschillende ceremonies en overtuigingen.

Kleding

De Lisu kent traditionele kleding. Hun traditionele kleding moet een van de meest kleurrijke van alle mensen zijn. Afhankelijk van hoeveel invloed de westerse wereld heeft gehad op de Lisu-bevolking zal een bezoeker meer of minder bewijs van de kleuren vinden. Alleen de Lisu-vrouwen en meisjes maken traditionele kleding. Dit komt doordat de mannen vooral bezig zijn met het maken van kruisbogen voor de jacht en het maken van muziekinstrumenten. Lisu-mannen dragen wel meer traditionele kleding dan andere etnische groepen. Sommige mensen hebben de Lisu-mensen onderverdeeld op basis van hun onderscheidende kleding: Lisu in witte, zwarte en bloemen kleding. (Foundation, 2014)

De mensen dragen vooral gesponnen hennep kleren. Vrouwen dragen korte jurken en lange rokken. Hun hoofden zijn versierd met rode en witte glazen kralen en op hun borst zijn kettingen gevormd door reeksen van gekleurde kralen. Mannen dragen korte jurkjes en broeken die tot de knie rijken. Sommige van hen dragen een zwarte tulband. Aan de taille hangt een snijmes, aan de rechterkant van de taille hangt een koker. (China.org, 2014)

De Lisu-mensen sparen hun beste kleding voor de viering van het Nieuwjaar. Elk meisje en jongen doet dan de beste kleding aan. Niet alleen is de mix van felle kleuren dan belangrijk, ook riemen, kwasten, een hoofdtooi en zilveren sieraden spelen allemaal een rol voor deze gelegenheid. Zelfs mannen en jongens dragen speciale Nieuwjaarskleding en tooien zich in fijne zilveren sieraden. Net als bij vele andere stammen is de Nieuwjaarstijd de tijd voor verkering. Daarom is de kleding in die tijd heel belangrijk. (Foundation, 2014)

Muziek en dans

Muziek en dans zijn een belangrijk onderdeel van de cultuur van de bergvolkeren, waar de Lisu-mensen ook toe behoren. De Lisu-mensen doen een rondedans. Alle mannen en vrouwen van elke leeftijdsklasse doen mee aan de dans, vooral bij het Nieuwjaar, die optreedt rond de eerste volle maan in februari (Chinees Nieuwjaar). Dit feest duurt vijf dagen. Koppels en singles dansen in een herhaling. Maar als men nauwkeuriger kijkt, zal je merken dat er lichte variatie op deze dans is. Deze variatie wordt door de leider van de dans geïntroduceerd. De leider van de dans danst in het midden van de cirkel en speelt de muziek, ofwel met de fluit of de banjo. De instrumenten zijn handgemaakt en uniek voor de Lisu-cultuur. De dansers hebben de handen ineens en zingen een levendig lied in koor. Het is een kans om een potentiële huwelijkspartner voor jonge alleenstaande mensen te vinden. Iedereen is op het mooist gekleed, dat betekent dat er heel veel kleurrijke kleding is. De dames zijn versierd met prachtige zilveren lijfjes.

Zangritueel

Er bestaat ook een zang ritueel dat deel uitmaakt van de meeste Lisu-feesten. De mannen staan in een groep bij elkaar, maar ze staan in de buurt van een groep vrouwen. Er is een zanger in elke groep die een nummer zingt, die wordt respectievelijk door de vrouwen of mannen beantwoord, afhankelijk van wie die ronde begint met zingen. Het tempo is altijd traag en het is een beklijvende melodie. Verschillende woorden vormen een refrein, het refrein vertelt een verhaal. Het is een zeer creatief proces dat kan doorgaan tot in de kleine uurtjes van de nacht. (Foundation, 2014)

Contact met elkaar

Om de overlast van anderen te vermijden hebben Lisu-geliefden op een bijzondere manier contact met elkaar. Dit doen ze door te spelen met de luit en door het verstrooien van boombladeren, daarmee bevestigen ze de tijd en plaats voor hun geheime datum.

Gewoonten

Clan-lidmaatschap

Het leven van de Lisu wordt dagelijks voor een groot deel beïnvloed door de clan-lidmaatschap. Soms kan een inter-clan concurrentie heel heftig zijn en zelfs gewelddadig worden. Lisu-clans zijn patrilineair, dat betekent dat het gaat in de mannelijke lijn. De zes belangrijkste clans hebben interessante namen. Deze zijn ruwweg vertaald als: beer, boekweit, vis, hennep, honing en hout. Het oudste levende mannelijke lid van een clan wordt zeer gerespecteerd door zijn clanleden en vrouwen. Hij hanteert een hoge mate van politieke macht en is de meest invloedrijke persoon voor belangrijke beslissingen. (Foundation, 2014)

Als er belangrijke beslissingen gemaakt moeten worden voor een heel dorp, heeft het dorpshoofd het grootste gezag. Hij heeft een grote politieke rol. Hij bemiddelt op het gebied van geschillen en beoordeelt heffingen en boetes en andere straffen die dorpelingen hebben begaan. Niet politieke zaken kunnen grofweg als religieus en spiritueel omschreven worden. Een priester heeft de leiding over religieuze zaken van een dorp. Het is een gekozen rol, deze man bemiddelt bij het dorpshoofd en kondigt de traditionele dagen aan, deze dagen zijn bij de Lisu-bevolking van groot belang. Zoals het Nieuwjaar. Geestelijke zaken zijn in handen van een of meerdere dorp sjamanen. (Foundation, 2014)

Familie

Een monogame familie is een basiseenheid van de Lisu-samenleving. Als zonen trouwen, verlaten ze hun ouderlijk gezin, maar ondersteunen het gezin nog wel. De jongste of enige zoon blijft bij de ouders om voor hen te zorgen en alles te erven. Een dochter heeft geen recht op de erfenis, maar ze

kan wel een man nemen en in het ouderlijk huis gaan wonen, anders wordt ze uitgehuwelijkt. Huwelijken worden geregeld door de ouders, met enorme verlovingsgeschenken. (China.org, 2014)

Sterfgevallen

Dode mensen worden begraven. Een dorp of clan heeft zijn eigen gemeenschappelijke begraafplaats. Alle messen, bogen en gereedschap dat een man gebruikt heeft tijdens zijn leven worden met de man begraven. Een vrouw neemt al haar weefgereedschap, haar weefproducten en kookgerij mee het graf in. Als een oudere man of vrouw sterft, stopt het hele dorp met werken voor twee of drie dagen. Mensen geven dan blijk van medeleven aan de getroffen familie door wijn en vlees te brengen. Drie jaar na de begrafenis eindigen de offers voor de dode. (China.org, 2014)

Voedsel

Het belangrijkste basisvoedsel van de Lisu-mensen zijn maïs en boekweit. Door het jagen hebben ze vlees. Tijdens grote festivals slachten de Lisu-mensen runderen en varkens. Zowel de mannen als de vrouwen zijn zware drinkers. (China.org, 2014)

Huizen

De Lisu-mensen leven in twee type huizen. Het ene huis heeft een houten structuur. Het huis heeft vier zijden van 12 meter, die gevormd worden door het hout. Op de top van het huis is een cover van houten planken. Het huis ziet er uit als een houten kist.

Het andere huis heeft een bamboe-houten structuur, het huis wordt ondersteund door 20 tot 30 houten palen en wordt omringd met bamboe hekken. Het huis heeft een rieten of houten dak, in het centrum van het huis is een openhaard. (China.org, 2014)

Hoe ziet een dag uit het leven van een 'Lisu-persoon' eruit?

Het is lastig om het leven van een Lisu-persoon te beschrijven aangezien het wel degelijk verschil uitmaakt of de persoon christelijk is of niet.

Vandaag de dag staan de huisjes nog steeds op dezelfde manier tegen de bergen aan als vroeger. Ze wonen niet in lagere gedeelten, omdat ze eeuwen door gedreven zijn naar deze gronden. Ze werden altijd verjaagd. (Crossman, 1982)

Het lijkt wel alsof de tijd stil heeft gestaan. In principe is er nog maar weinig veranderd sinds vroeger. Ik moet er wel bij vermelden dat dat wel per dorp verschilt. Het ene dorp is meer betrokken op het westen dan het andere dorp. Zo is de bevolking in bijvoorbeeld Thailand te bezoeken door toeristen. Je kunt daar zelfs een reis naar toe boeken en je vakantie daar doorbrengen. (Tripadvisor, 2014)

Elektriciteit is er maar weinig in de dorpen. De mensen hebben niet het geld om elektriciteit aan te leggen, maar ook niet de mogelijkheden om elektriciteit aan te leggen, omdat ze, vooral in China op zulke plekken wonen, waardoor ze niet in staat zijn om elektriciteit te ontvangen.

Sowieso blijven de mensen, ook al hebben een paar dorpen wel elektriciteit, nog heel erg traditioneel. Ze blijven erg bij het oude en kijken ook veel naar het verleden. Zo is er in veel dorpen nog steeds sprake van een clan, waarin de oudste man gerespecteerd wordt om zijn beslissingen en dergelijke.

Verder is er een dorpshoofd in het midden. Hij heeft de politieke leiding in het dorp en neemt belangrijke beslissingen voor het hele dorp. Ik kan alleen niet achterhalen of deze informatie betrekking heeft op alle dorpen. Misschien verschilt dit namelijk wel per dorp. Ook in de christelijke dorpen kan er veel veranderd zijn op politiek gebied. Er is daar ook geen priester meer in het dorp,

aangezien ze die niet meer nodig hebben, omdat ze het christelijk geloof aanhangen. Het kan nu zo zijn dat er een evangelist of dominee in het dorp is. (Thepeoplesoftheworldfoundation, 2014)

Zoals ik hierboven al heb vermeld, houdt de bevolking zich bezig met het maken van kleding en het maken van gereedschap voor de jacht, maar in de dorpjes zijn ook andere ambachten te vinden, zodat de mensen toch in leven kunnen blijven. Zo kan er een bakker aanwezig zijn in het dorp, maar over het algemeen zijn de mensen zelfvoorzienend. Als ze iets over hebben, dan brengen ze dat naar de markt, die niet naast de deur ligt.

Er zijn herders die op hun kudde passen en door de bergen trekken met hun vee op zoek naar een vruchtbaar stuk grond voor voedsel voor hun vee.

De Lisu-mensen zijn voornamelijk boeren. Je moet dan ook niet raar opkijken als je rondom hun huizen wat dieren ziet rondscharrelen. (Crossman, 1982)

Om zichzelf in leven te houden, verbouwen de Lisu-mensen rijst. Vooral in de omgeving van het Weixi zijn veel rijstterassen te vinden. Helaas kan niet elk dorp dit verbouwen, aangezien ze te maken hebben met de verkeerde weersomstandigheden. Maar ze verbouwen nog meer. Zo zijn mais, tarwe, boekweit, gierst en bonen ook belangrijke landbouwgewassen. (China.org, Onbekend)

Om in leven te blijven, slokt dit een groot gedeelte van de dag op. Het is zwaar werk. Boeren werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat op de gewassen. Vaak bijgestaan door het gezin. De opbrengsten zijn meestal niet erg hoog. Vaak kunnen ze er net met het hele gezin van leven.

De dorpjes zijn omgeven door bossen. Uit deze bossen haalt de bevolking kruiden om de wonden en de ziekten van de mensen te verzorgen. Ook bevatten deze gebieden veel mineralen en water. (China.org, Onbekend)

De mensen die er wonen komen nauwelijks hun dorpje uit. Alleen om bijvoorbeeld naar de markt te gaan, zoals ook al eerder is vermeld. Dan moeten ze een lange reis ondernemen om bij de markt aan te komen, maar dat is alleen voor de sterkste mensen. Voor de zwakke mensen is de reis te zwaar. (Onbekend, Lisu, 2013)

Een arts is er niet. De mensen moeten het proberen zelf op te lossen. Mensen hebben ook geen geld voor geneeskundige zaken. Daarom is het ook zo fijn dat de bossen die ze hebben, rijk zijn aan kruiden tegen de ziekten.

Kinderen kunnen ook niet naar school, daar is ook bijna geen mogelijkheid voor in het gebied. Verder zijn ze nodig op het land of moeten ze hun moeder helpen. Daarom is hulp ook zo nodig voor deze mensen. (Crossman, 1982)

Godsdienst is zeer belangrijk voor de mensen. Velen zijn christenen geworden. Voor een uitgebreide situatie over het christendom, verwijs ik u naar een volgende leervraag. Wat wel belangrijk is dat de kerk zeer veel voor de mensen betekent.

De mensen willen een kerk in hun dorpje. Soms een heel eenvoudig gebouwtje, als ze God maar kunnen loven en prijzen. Ze bouwen dan ook met elkaar aan hun kerkje. Als Bonisa bouwmiddelen regelt, dan gaan ze zelf aan de slag om het kerkgebouw te maken. Ook bouwen de mensen scholen. Hetzij scholen voor de kinderen of Bijbelscholen, want ze weten allemaal dat men scholing moet ontvangen voor een betere toekomst.

In veel dorpjes zijn evangelisten aan het werk of is er een predikant.

In andere gebieden zijn de demonen nog de baas. De mensen laten zich dan nog in angst leiden door de afgoden en doen vreemde dingen om de demonen tevreden te stellen. (Crossman, 1982)

Lesidee

Introductie

De leerkracht maakt een terugkoppeling naar de vorige twee lessen. Wat hebben de kinderen toen over de Lisu's geleerd? De leerkracht doet het aan de hand van stellingen. Zijn de kinderen het met de stelling eens, dan gaan ze staan, zijn ze het niet met de stelling eens, dan gaan ze zitten. De leerkracht geeft beurten aan de leerlingen waarom ze het wel of niet eens zijn met de stelling.

Stelling 1: De Lisu leven in een gebied waar weinig bomen zijn

Stelling 2: Voordat James Fraser bij de Lisu kwam, waren de Lisu's ook al christenen, maar ze hadden veel bijgeloof.

Inleiding

De leerkracht neemt de leerling mee aan de hand van Cha. Cha is een meisje van 8 jaar. Ze woont in een Lisu dorp. Cha vertelt over alle tradities en gewoonten van de Lisu's.

Cha: Hoi allemaal, ik ben Cha. Ik woon in China, dat grote land waar jullie twee lessen geleden over na gedacht hebben. Ik leef daar helemaal hoog in de bergen. Hoe vinden jullie dat ik er uit zie? Heb ik geen mooie kleren? Wat valt jullie nog meer op?

Cha: We gaan eerst luisteren en kijken naar een filmpje. Daar zingt een meisje een echt Lisu liedje, tijdens het liedje zien jullie al bekende dingen. In de eerste les hebben jullie geleerd in wat voor omgeving de Lisu's

wonen. Kijk maar goed, en schrijf op wat je allemaal voor bekende dingen ziet.

<https://www.youtube.com/watch?v=XBwUSJcFLA4>

Wat is het voor soort liedje? Een vrolijk liedje of juist een verdrietig liedje?

Cha: Lisu's houden heel erg van zingen, maar kom, we gaan later nog meer nadenken over muziek. We gaan eerst ons dorp bekijken, daar leren we echt meer over onze tradities en gewoonten.

Kern

Kleding

Cha: Jullie hadden het al gezien, ik heb heel aparte kleding aan'. Dat is heel traditionele kleding. Dat betekent dat alleen de Lisu's deze kleding hebben. Weet je wie dat maken? Onze vrouwen en meisjes. In sommige Lisu dorpjes zie je veel minder traditionele kleding.

Wie weet hoe dat kan? Dat komt omdat er in zo'n dorpje al veel mensen uit het westen zijn geweest. Deze Lisu's willen graag meedoen met het westen, daarom hebben ze gewone kleren aan.

Het is echt heel bijzonder dat bij ons vaak het hele dorp nog traditionele kleren dragen. Zelfs de mannen.

Cha: We gaan eens goed kijken hoe de mannen en de vrouwen er uit zien.

Eigenlijk zien ze er best wel vaak verschillend uit. Weet je waar de stof van gemaakt is? Van gesponnen hennep! We gaan eens goed kijken naar die vrouwen, zie je dat? Allemaal gekleurde kralen. Op hun hoofd zie je ook kralen.

De vrouwen dragen of een jurk of een korte rok. De vrouw van het filmpje net, had een lange jurk aan.

Mannen dragen juist korte jurkjes en broeken tot de knie. Op hun hoofd hebben ze vaak een zwarte tulband.

Nieuwjaar, een belangrijk feest

Cha: Nieuwjaar vieren is een heel belangrijke traditie voor ons.

We sparen allemaal onze beste kleding voor de viering van het Nieuwjaar. Elk meisje en jongen doet dan de beste kleding aan. Weet je wat dan heel belangrijk is? De kleuren, de riemen, kwasten, de hoofdtooi en zilveren

sieraden zijn dan heel belangrijk. De mannen hebben dan allemaal een heel mooie tooi. Want de Nieuwjaarsfeest is niet alleen belangrijk voor het feest vieren, het is ook de tijd voor verkering!’

Muziek is voor de Lisu ook heel belangrijk. Dat had ik jullie al verteld. Maar de Lisu bewegen ook altijd op muziek, een speciale dans. Dat doen ze ook altijd met het Nieuwjaar. Dan is het groot feest in ons dorp. Kijk maar eens hoe wij dat doen! Kunnen jullie dat ook zo netjes?’

<https://www.youtube.com/watch?v=ri89pfkTAAs>

Opdracht: Iedereen gaat in een kring staan, we gaan proberen om een van de dansen uit te voeren zoals op het filmpje.

Cha: Zoals jullie weten leven wij in een dorp hoog in de bergen. Bijna niemand bij ons heeft elektriciteit!

Wie weet op welke manier wij warmte krijgen?

Juist ja, we stoken zelf vuurtjes!

Kijk, dit is een huis waar we in wonen! Zoals je ziet hebben we geen elektriciteit. Maar wij missen het ook niet, waar zouden we het voor moeten gebruiken?

Onze huizen zijn heel eenvoudig. De grond is gemaakt van houten planken. Sommige huizen staan op palen. Op het dak ligt vaak riet of hout. In het midden van het huis is altijd een open haard, deze open haard zorgt voor de warmte en daar koken we op. We zorgen er wel voor dat de huizen ons goed beschermen.

Cha: Wat voor werk doen Lisu's eigenlijk. Dat vraag je je natuurlijk af. We moeten heel goed voor onszelf zorgen. Bij ons in de buurt is geen supermarkt, nee dat is heel ver bij ons vandaan. Maar een gewone dorpsmarkt is ook te ver weg. We zorgen dus helemaal voor ons eigen eten. De mannen gaan op jacht of ze maken gereedschap. Maar sommige mannen hebben rijstplantages, die zorgen voor het eten in het dorp. Soms zijn er ambachten in een Lisu dorp. Er kan bijvoorbeeld een bakker aanwezig zijn. Er zijn ook herders bij het dorp, die gaan met hun kudde de bergen in. Daar zoeken ze voedsel voor hun vee.

Veel Lisu mensen zijn boeren, dus om het huis zie je vaak dieren lopen. En de vrouwen dan? Die zorgen voor alle andere dingen in het dorp. Er wordt eten gekookt, de kleding moet genaaid worden. Mannen en vrouwen hebben dus allebei een heel belangrijke taak!

Cha: Bij ons in het dorp is er altijd een belangrijke man. Het dorpshoofd! Kennen jullie dat ook? Daar kan je altijd naar toe als er belangrijke zaken geregeld moeten worden.

Cha: Nou, ik denk dat ik wel genoeg hebben gehoord van mij! Het is tijd dat jullie nu aan de slag gaan. Jullie gaan een Lisu dorp in het klein maken! Ik ben heel benieuwd of jullie het lukt!

Opdracht 1 'Lisu huisjes'

Benodigheden:

- Ijsstokjes
- Riet
- Bruin papier of bruine verf

Werkwijze:

Laat de kinderen vooral zelf proberen de huisjes eerst te maken.

De bodem en de muren zijn gemaakt van hout. Het dak is van riet. In het midden van het huis is een open haard.

Ze kunnen er voor kiezen om de ijsstokjes te verven, of er bruin papier tegenaan te plakken.

Opdracht 2 'Lisu mensen'

Benodigheden:

- Gekleurde stoffen
- Kralen
- Wol
- Satéprikkers
- Piepschuimballen

Werkwijze:

Laat de kinderen vooral zelf proberen de poppetjes eerst te maken.

De piepschuimballetjes kunnen aan elkaar gelijmd worden. De kinderen kunnen kleren knippen voor deze poppetjes. Ze versieren de poppetjes met kralen. Met satéprikkers kunnen er armen en benen gemaakt worden.

Opdracht 3 'Kerk'

Benodigheden

- IJsstokjes
- Riet
- Bruin papier of bruine verf
- Wit papier of witte verf

Werkwijze:

Laat de kinderen vooral zelf proberen de huisjes eerst te maken.

De bodem en de muren zijn gemaakt van hout. Het dak is van riet. Veel Lisu kerken hebben aan de voorkant een kruis.

Ze kunnen er voor kiezen om de ijsstokjes te verven, of er bruin/wit papier tegenaan te plakken. Sommige Lisu kerken zijn wit, sommige zijn bruin, net zoals de huisjes.

Laat de kerk iets groter en opvallender zijn. Zo valt het echt op midden in het Lisu dorp.

Opdracht 4 'Ambachten'

Benodigdheden:

- IJsstokjes
- Riet
- Bruin papier of bruine verf

Werkwijze:

De kinderen kunnen eerst nadenken welke ambachten ze allemaal in het dorpje willen hebben. In principe maken ze dan gewoon een huisje, maar ze maken het specifiek tot een ambacht door er gereedschappen bij te zetten.

De bodem en de muren zijn gemaakt van hout. Het dak is van riet. Ze kunnen er voor kiezen om de ijsstokjes te verven, of er bruin papier tegenaan te plakken. De ambachten moeten goed opvallen.

Opdracht 5 'Herder'

Benodigheden:

- Witte wol
- Satéstokjes
- Piepschuim
- Een herder, die kan het groepje van de Lisu poppetjes maken
- Papier

Werkwijze:

De kinderen gaan schapen maken. Dat kunnen ze op verschillende manieren doen. Het kan gedaan worden door de piepschuim te versieren met wol. Met het papier kan een kop gemaakt worden.

Opdracht 6 'omgeving'

Benodigheden:

- Grote vellen papier

Werkwijze:

Laat de kinderen bergen maken van papier. Deze kunnen achter het Lisu dorp geplaatst worden. Op de bergen moeten wandelpaden en bomen geplaatst worden. Tussen de bergen kan een brug gemaakt worden. Bovendien kan er een rivier gemaakt worden.

Afsluiting

Met de kinderen gaan we het dorp in elkaar zetten. De leerkracht heeft een gesprek met de kinderen hoe ze het vonden om deze les te doen.

Tijdsplanning

Introductie	5 minuten
Inleiding	15 minuten
Kern	70 minuten
Afsluiting	15 minuten
Totaal	105 minuten

Materialen

Beschrijf per onderdeel welke materialen er nodig zijn.

Introductie > --

Inleiding > Bord met filmpje en plaatje van Chen

Kern > Per opdracht aangegeven.

Afsluiting >

Bronnen

Voor deze les is de scriptie voldoende.

Verdieping/meer informatie

n.v.t.